

Lea Carpenter

Elf dagen

VERTAALD DOOR DANIELLE STENSEN

2013
DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Voor
degene die zei:
‘Alleen van tactische vaardigheid, en nederigheid,
ben ik onder de indruk.’

Over zijn schouder kijkend
Zocht ze een olijvengaard,
Een wijngaard, marmeren steden
Met wijze overheden,
Schepen in fiere vaart.
Maar hij had 't glanzende metaal
Voorzien van ander werk:
Een woestenij van mensenhand
Onder een loodgrauw zwerk.

W.H. Auden, 'The Shield of Achilles'

Tarawa

De SEALS van de Amerikaanse marine kwamen voort uit de Teams die in Vietnam dienden; die kwamen op hun beurt voort uit de Navy Seabees, de genietroepen van de Amerikaanse marine, de Scouts and Raiders, die verkenningen uitvoerden en invallen deden, en de Underwater Demolition Teams (UDT's), de onderwatervernietigingsteams, die werden ingezet tijdens de Tweede Wereldoorlog. De UDT's waren opgericht naar aanleiding van iets anders: het verlies van levens. Hun eenheid ontstond na de Slag om Tarawa. Op Tarawa hadden de Japanners voor het eerst een geavanceerde verdediging in stelling gebracht tegen een vijandelijke amfibische landing. Op één dag werden zesduizend Amerikanen het slachtoffer: ze werden gedood of raakten gewond. Het was 1943.

De meeste mariniers waren al ten dode opgeschreven voordat ze die dag het strand bereikten. Ze verdronken. Ze wisten niet hoe diep het water was; ze wisten niet waar de klippen waren. Door de maan was het getij anders. Mannen stapten vanuit hun boten in water dat tot borsthoogte kwam en toen hun uitrusting zonk, werden ze meegesleurd. Het koraal was scherp en lag op sommige plekken zo dicht onder de oppervlakte dat je de zon erop zag weerkaatsen.

Er was een nieuwe militaire eenheid nodig, met mannen die zich in het water even goed op hun gemak voelden als op het land, en de rekruten van de onderwatervernietigingsteams van de ma-

rine bezaten al een deel van die noodzakelijke vaardigheden. Dat waren kikvorsmannen, gespecialiseerd in verkenningen, met allerlei pakken, messen, reddingsmateriaal en een gezichtsmasker. Op D-day hebben ze de Franse stranden veiliggesteld.

In 1962 kondigde president Kennedy een nieuw defensie-initiatief aan, gericht op speciale eenheden, mannen die onder onconventionele omstandigheden tegen een onconventionele vijand zouden strijden. Dat waren geen mannen die getraind waren voor de loopgraven. Het waren strijders die opgewassen waren tegen het militaire equivalent van schaakpartijen tussen grootmeesters – waarbij je in het donker met je pion de koningin slaat. Ze vormden één spaak in het wiel van de speciale eenheden, maar de Teams bewezen al snel uniek te zijn. Ze onderscheidden zich door hun vermogen om snel kritieke beslissingen te nemen in complexe situaties. Het sterkste wapen van een SEAL is, net als bij een geleerde, zijn geest.

EEN

Lepels

CHADDS FORD, PENNSYLVANIA,

11 MEI 2011

In de slaapkamer zoekt Sara haar hardloopschoenen. Ze heeft ze al een tijdje niet aangehad; het leek wel alsof ze er nooit tijd voor had, hoewel ze eigenlijk niet zo goed meer weet waarmee ze haar dagen nou precies vult, naast het wachten. De burens brengen allerlei nieuwe soorten soep en ze doet net alsof ze voor hen ook nieuwe smaken heeft, maar als ze weg zijn, kiept ze alles weg in de glanzende, roestvrijstalen afvoer.

Ze pakt een oud *Academy* T-shirt en gaat de voordeur uit. Waar ze nu wonen hebben ze een oprit van bijna achthonderd meter lang, en ze weet een goede route voor vandaag. Als ze over het erf van de boerderij van de burens gaat, kan ze het pad nemen dat langs het laaggelegen deel van hun tuin loopt. Via dat pad komt ze bij hun vijver, waar ze ooit heeft gevist, en vandaar komt ze bij de hoofdweg. De hoofdweg loopt naar een bos, met aan de andere kant de snelweg. Daar kan ze omkeren. Tuin, via het pad naar de laaggelegen vijver, over de hoofdweg, naar de snelweg. Als ze buiten adem is als ze de snelweg heeft bereikt, kan ze zeker met iemand meeliften. Ze is nu een soort beroemdheid. Iedereen wil helpen.

Lang geleden is ze een hoed gaan dragen tijdens het hardlopen. Als ze de hoed opzet, kijkt ze naar de veters die haar zoon voor haar had achtergelaten toen hij voor het laatst thuis was. Ze zijn knalrood. 'Hardlopen is leuk, mama,' had hij gezegd. 'Neem het toch niet zo serieus.' Hij noemt haar nog steeds ma-

ma ook al is hij nu een man. Hij is zevenentwintig. Hij is al negen dagen vermist.

★

Als kind speelde hij met lepels, niet met geweren, ook al hadden ze er daar ook een aantal van in huis. Zijn vader had hem bij zijn geboorte een Boss kaliber 16-geweer gegeven, dat in het interbellum was gemaakt. ‘Hij moet leren niet bang te zijn om er een vast te houden,’ had zijn vader gezegd. Maar hij was gefascineerd door lepels. Hij legde ze in rijen op de vloer. Voor zijn derde verjaardag kreeg hij van een peetouder een grote blikken bak met plastic lepels in alle kleuren van de regenboog, en al snel werd met de uitdrukking ‘een bak met lepels’ iets leuks bedoeld, zoals (bij het kijken naar American football): ‘die laatste pass was mooier dan een bak met lepels’; of (op eerste kerstdag): ‘het enige wat ik nog leuker vind dan kerstverlichting is een bak met lepels’. Op zijn vijfde verjaardag stuurde zijn vader hem een zilveren lepeltje. Daar stond de datum ingegraveerd en de woorden: HET IS GEEN GEBOORTERECHT.

Hij werd snel volwassen. Hij was heel erg creatief. Toen hij uiteindelijk met tegenzin de lepels inruilde voor penselen, werd hij moeiteloos het lievelingetje van de leraren kunstzinnige vorming. Kunst en schrijven: dat waren zijn eerste passies. En dat deed haar genoegen; op de een of andere manier werd daardoor haar gevoel over zichzelf bevestigd. Het bevestigde haar gevoel dat ze nooit van iemand was geweest – niet van een regering, niet van een leger, niet van een man. Ook werden hierdoor haar dromen bevestigd van hoe ze graag wilde dat haar zoon zou worden. Ze wilde niet alleen dat hij anders werd dan zijn vader, maar ook dat hij verlost werd van de demonen die werden opgeroepen door het werk van zijn vader, of in elk geval van wat zij van zijn werk wist. Ze wilde niet dat haar zoon

zou opgroeien in een omgeving waarin de woorden *Kalasnikov*, *katjoesja* of *jezail* gemeengoed waren – tenzij hij ze leerde via een gedicht van Kipling.

Maar iemand die hem vandaag zou ontmoeten zou ‘soldaat’ zeggen. ‘Vechter’. Die zou hem in zijn team willen hebben. Als moeder was ze bereid trots boven angst te stellen en de mogelijkheid toe te geven dat zijn offer ook het hare was. Zijn offer was iets wat zij haar land had kunnen geven.

Sara had het gevoel dat ze op allerlei andere gebieden in haar leven was mislukt, waaronder de mogelijkheid van het volgen van een uitstekende opleiding, maar ze kon altijd zeggen dat haar zoon lid is van een heel speciale groep. Als zijn vader nog had geleefd, had hij vast geglimlacht om die ironie. Hij zei altijd dat hij de krijgsmacht wantrouwde, ondanks zijn obsessie met militaire geschiedenis. Hij stond erom bekend dat hij uitstekend kon schieten, maar hield het bij vogels en beweerde dat hij nooit op een schietbaan had geoefend. Hij dreef de spot met dingen die hij niet begreep en blijkbaar was het leger daar een van. Hij wist er meer dan genoeg van om er een duidelijke mening over te hebben, maar nog steeds lang niet genoeg. Anders dan zijn zoon begreep hij het verschil niet tussen de macht van een idee en de macht om dat idee om te zetten in actie. Vanaf zeer jonge leeftijd had zijn zoon altijd al meer respect gehad voor daden dan voor woorden, en respect voor de dingen die hij niet wist. Zijn vader had meningen; hij had vragen. En de geweren van de vader bleven in huis, maar hoe ouder de jongen werd, hoe minder belangstelling hij ervoor had. Sinds Jason dienst had genomen, had Sara nooit meer kleiduiven geschoten. Het oude arsenaal werd niet meer gebruikt, behalve het pistool dat ze bij haar bed bewaarde.

Ze heeft pas vierhonderd meter gelopen als ze pijn in haar knieën krijgt. Soms belandt ze tijdens het lopen op een punt waarop ze het gevoel heeft dat ze echt niet meer kan, maar

dan denkt ze aan haar zoon, aan hoeveel hij heeft gelopen. Heel lange afstanden, op het strand, 's nachts, doorweekt. Drie kilometer hardlopen om zich te verplaatsen naar de volgende maaltijd, met een of twee keer zijn lichaamsgewicht aan uitrusting op de rug. Ze nadert het pad onder aan de tuin en blijft even staan. Ze ziet dat de lucht betrokken is; het gaat zo stortregenen.

*

Ze had zijn vader ontmoet toen ze in Georgetown kunstenaars probeerde te worden. Een advertentie voor een zomerbaantje bij het hoofdkantoor van de CIA in Langley leek interessant, ze was blut en met haar kunstopdrachten kon ze de rekeningen niet betalen. Tijdens het sollicitatiegesprek werd haar gevraagd of ze koffie kon zetten, en ze zei ja. Ze moest de namen van de ministers van Defensie en van Buitenlandse Zaken opnoemen, en als door een wonder kon ze dat. Er werd haar gevraagd of ze snel bang was, en ze zei nee. Ze kreeg de baan. Ze zette koffie, soms wel twaalf potten per dag en bracht die naar de 'jongens op de werkvloer'. Ongemerkt stak ze van alles op, maar wat ze voornamelijk deed was haar uren bijhouden en zo vroeg mogelijk naar huis proberen te gaan.

Op een dag werd ze om de een of andere reden uitgenodigd voor een congres in Charlottesville, aan de Universiteit van Virginia. ('Daar hebben we ook koffie nodig,' zei haar baas met een knipoog, bij wijze van verklaring.) Ze zou moeten overwerken, maar ze zou interessante mensen ontmoeten. Dus ging ze. En aan de andere kant van de congreszaal bevond zich een man.

Daar stond ze, bij haar koffiepote. Hij keek naar haar naamplaatje – SARA – en zong de eerste regel van het nummer van Fleetwood Mac met dezelfde titel: *Wait a minute baby/Stay*

with me awhile. Ze kende het niet goed, maar hij zei tegen haar dat het een mooi nummer was en raadde haar aan het album te kopen. Toen verduidelijkte hij het verband door te benadrukken dat in het nummer ‘Sara zonder “h” wordt gespeld, net als jouw naam.’ En hij zei: ‘Sara zonder de “h” is veel minder bijbels.’ Hij was dertig jaar ouder. Dat vond ze pas een hele tijd later schokkend, toen ze oud genoeg was om mensen te kennen die dertig jaar jonger waren dan zij. Maar op dat moment was ze van plan niet te diep over dingen na te denken.

Toen ze vroeg wat hij deed, zei hij: ‘Ik ben schrijver’, en hij glimlachte. Er waren heel veel ‘schrijvers’ bij de inlichtingendienst, in elk geval volgens haar niet-wetenschappelijke onderzoek. ‘Schrijver’ leek toen het equivalent te zijn van de ‘militaire adviseur’ ten tijde van Amerika’s betrokkenheid in Vietnam. Voor zover zij wist, stuurde de regering op dat moment overal schrijvers naartoe, met wisselende mate van succes. Maar deze zag er echt uit als een schrijver. En hij praatte ook zo. Het was 1983. Hij heette David.

Ze had kunnen weten dat hij loog toen hij haar vertelde wat hij deed, of wat hij voor haar voelde, maar de leugens, die complexer werden naarmate hun relatie zich verdiepte, maakten deel uit van zijn indrukwekkende façade. Ze maakten deel uit van wat zij had besloten te accepteren toen ze verkoos hun kind te houden. Ze was ervan overtuigd dat de genen die ze uitbroedde de potentie hadden om meer te zijn – meer dan een gesjeesde studente die koffie bracht naar een stel slimme seksisten. En ook meer dan een middenkader CIA-analist die zich voordeed als journalist. Misschien zou dit kind zelfs iets heroïsch kunnen gaan doen. Voor haar betekende ‘heroïsch’ in die tijd iemand die mensen hielp of dingen creëerde. Chirurg. Of wetenschapper. Zelfs architect zou ze prima vinden.

Een deel van de gelukzalige onwetendheid waarin je verkeert voordat je je eerste kind krijgt, is de overtuiging dat je zijn le-

vensloop misschien wel kunt beïnvloeden. Zodat hij iets groots bereikt. Ver uit de buurt van elk gevaar. Jason werd in mei geboren, een klein Stiertje. Mei 1984. Hij was klein, maar perfect.

★

Het pad wordt glad van de regen; in elk geval heeft ze een hoed. Vorig jaar hadden de burens haar gevraagd om hen te helpen hun tuin uit te breiden. Misschien hadden ze medelijden met haar. Ze had ja gezegd en had alle 'groene dingen' geplant. De buurman had een foto van haar genomen terwijl ze onder de modder zat en had gezegd: 'Sara, bruin staat je goed.' De foto vond een plekje naast alle andere foto's in huis van jongemannen die bruin dragen – in woestijnen, op stranden en onder stukken zeildoek. Het was een oefening in nederigheid en precisie geweest om dingen te planten, omdat ze het eigenlijk nooit eerder had gedaan. De burens waren vergevingsgezind en nodigden haar uit om elke dag te komen kijken naar de voortgang. Ze was al een tijdje niet geweest.

Ze ziet nu dat de jonge sla opkomt. En de sperziebonen, en de broccoli. Ze vertraagt haar pas en blijft dan staan om de radijsjes te bekijken. Radijsjes hebben regen nodig. *Wat groeien de courgettes snel*, denkt ze. Net als kinderen. Als je niet op hen let, veranderen ze voor je neus in iets anders. Door liefdevolle verwaarlozing kan een beginneling een courgette zo groot laten worden als een watermeloen. Dan is het vruchtvlees binnenin wel te eten, maar taai. Je hebt een heel scherp mes nodig om erdoorheen te komen.

★

Jason was acht toen zijn vader overleed. Ze had heel erg in dubio gestaan of ze het hem moest vertellen, want op dat mo-

ment hadden ze zijn vader al ruim twee jaar niet gezien. Ergens wist ze wel dat als ze het hem niet vertelde, haar zoon later alleen maar nieuwsgieriger zou worden. En dat gebeurde ook. Uiteindelijk vonden vrienden van zijn vader dat het hun rol was – hun plicht – om de jongen te vertellen over dingen die zijn vader had gedaan. ‘Hij hielp ons land veiliger maken,’ zei een van hen op zijn veranda in Virginia. Dat vond ze walgelijk, want ze wist zeker dat dat gelogen was. David had gedaan wat David leuk vond, en David was vertrokken naar de plek waar hij het meeste plezier had. Maar ja, waarom zou je de fantasie van een kind kapotmaken? Het was immers David die haar haar zoon had gegeven.

In mei 2001 gaf Jasons peetvader uit Washington hem op zijn verjaardag de foto: een foto van David staand op een oude tank, in een woestijn (of met een achtergrond van zandduinen), met een piepkleine teddybeer in zijn handen. Sara wist helemaal niet dat hij ooit op een tank had gestaan, en haar laatste herinnering aan die beer was dat Jason hem jaren eerder op kamp was kwijtgeraakt. Ze wist helemaal niet dat David ooit in de buurt van een woestijn was geweest. Hij zei altijd dat hij vanuit een of andere stad met allure belde, Parijs bijvoorbeeld. Ze werd altijd kwaad van die telefoontjes omdat ze maar één keer naar Frankrijk was geweest (met hem). En hier was onomstotelijk bewijs: de vader van haar kind had de teddybeer van zijn zoon met zich meegenomen de hele wereld over. Misschien had hij hem meegenomen om niet te vergeten wie hij probeerde te beschermen. Misschien had hij hem simpelweg bij zich om jonge meisjes te verleiden. Ze wilde hem het voordeel van de twijfel geven, maar vermoedde dat het laatste waarschijnlijker was.

Het leek niet de meest gunstige start om als onwettig kind geboren te worden, maar de eerste uren van Jasons leven waren perfect. Iedereen was die dag in het ziekenhuis: één senator,

twee ambassadeurs, drie chirurgen (ze kenden allerlei mensen in het ziekenhuis), en alle vier de toekomstige peetvaders – een diplomaat, een journalist, een medewerker bij het Congres en een hoogleraar rechtsgeleerdheid. Het was een passend mannelijk clubje voor een pasgeboren jongetje. Die uren had ze in elk geval het gevoel dat ze een familie waren. David hield de baby vast en straalde. Sara bedankte hem later dat ze van hem haar eigen linkse privé media-elite had gekregen. Bij het uitkiezen van de peetouders was niet naar haar mening gevraagd, maar ze was dol op hen allemaal. Ze was nog een kind; wat wist zij er nou van. In de loop der tijd zouden ze stuk voor stuk op hun eigen manier helpen de jongen op te voeden. Geen van hen geloofde in God, maar dat leek niemand dwars te zitten, of genoeg te kunnen schelen om dat ironische feit aan de orde te stellen.

Toen vertrok hij. Hij beloofde geld te sturen, brieven te schrijven en op bezoek te komen. Er was geen diamanten ring, geen toespeling op een toekomst, geen wroeging en geen romance. Niemand maakte ook ooit duidelijk welk woord er gebruikt zou moeten worden om zijn relatie met Jason te omschrijven, hoewel ‘papa’ maar een tikje minder ongepast klonk dan ‘oom’. Met een kleine familie en maar een paar goede vrienden (dat was blijkbaar zo met zijn werk), was het heel makkelijk om te zeggen: ‘De jongen was een ongelukje’ of: ‘een fortuinlijk product van een lome onenightstand’. Maar de mensen op kantoor wisten dat er, in elk geval kortstondig, liefde bij was komen kijken. Ze zeiden grappend dat de jongen naar Jason en de Argonauten was genoemd, met een knipooog naar zijn vaders nogal hoog van de toren blazende neppacifisme. David verborg zijn ontzag voor ‘hoge omes’ nooit, vooral niet als hij met generaals door het Pentagon liep, waar de mensen met de meeste macht zaten. Maar eigenlijk was de jongen naar haar vader vernoemd, die ze ook te vroeg had verloren.

Er werd veel gepraat, veel gespeculeerd en veel gewerkt. Ze hield het kantoorleven en de illusie van ambitie niet vol nu ze alleen nog maar thuis wilde zitten, maar in dat dorp kreeg je een slechte reputatie als je thuis werkte. Dus toen Jason vier werd – niet lang nadat hij zijn eerste set lepels had ontdekt – besloot ze te vertrekken. Ze zou hem weghalen bij de mensen die vonden dat de kerk op zondagochtend conflicteerde met het politieke praatprogramma *Meet the Press*. Ze zou hem meenemen en met hem in Amerika gaan wonen.

Voor een kind was Pennsylvania niet zo heel anders dan Virginia. Maar de mensen die hij er tegenkwam waren heel anders. Zijn klasgenoten, niet meer de zoons en dochters van diplomaten die senatoren bij naam kenden omdat die bij hen thuis hadden gedineerd, waren overwegend Republikeins. Ze speelden ijshockey. Ze zouden investeringsbankier worden, jurist gespecialiseerd in ondernemingsrecht of (als ze echt heel erg rijk waren) biologische boer of bierbrouwer. Op deze nieuwe plek waren kinderen nog kinderen: ze praatten over sport, het ontbijt en appels plukken. Ze studeerden geen Mandarijn en zagen ‘Gerechtigheid’ niet als een plek, met een eigen adres. Een tijdje voelde het leven heel rustig. En hoewel de moeders uit het dorp zich mompelend afvroegen wie dat nieuwe meisje was, kon dat Sara niets schelen. Ze zeiden dat haar man was omgekomen in een buitenlandse oorlog. Of ze zeiden dat ze nooit getrouwd was geweest omdat ze communist was – of was het *commune*-ist? Maar over het algemeen waren de mensen vriendelijk. Ze waren niet competitief of ambitieus genoeg om te nieuwsgierig of kritisch te zijn – in elk geval niet in het begin.

★

Mensen noemen de tweebaansweg hier de ‘hoofdweg’, en het is erg prettig om haar knieën te ontlasten nu ze op het asfalt rent

in plaats van het natte gras. Omdat ze amper pijn heeft, besluit ze gewoon te blijven rennen, want ze heeft toch niets om voor naar huis te gaan behalve het eindeloze wachten, en zelfs de beste boeken of de slechtste televisieprogramma's zorgen niet meer voor afleiding. Tijdens de eerste weken van Jasons training liep ze soms wel twee keer per dag op deze weg. Dan kreeg ze het gevoel van een grotere verbondenheid met zijn ervaringen. Maar na het hardlopen mocht zij altijd rusten, en dromen. Wat deed hij na het rennen?

Ze bereikt het punt waarop haar ademhaling gelijkmatig wordt, en ze weet dat ze nog een flinke tijd door kan. Haar hart klopt heel langzaam, net als dat van een sporter. De artsen kregen daardoor altijd de indruk dat ze rustig was; nu heeft de rest van de wereld ook die illusie.

✱

Sara heeft haar zoon verteld dat zijn vader is overleden aan een hartaanval. Hij was op reis voor zijn werk. En volgens hem was dat werk zo belangrijk dat hij dat had moeten verkiezen boven de rol van een meer traditionele vader. Ze zei altijd tegen Jason dat zijn vader bij een ambassade in Europa werkte, omdat ze dat ook had begrepen. Eerst was het Frankrijk geweest, toen Spanje; in de laatste jaren van zijn leven was het Zweden. Maar nu ze terugdacht aan die tijd vóór de mobiele telefoons en e-mail kon hij god weet waar zijn geweest en van alles hebben gedaan. Ze werd zo ondergedompeld in het zorgen voor een klein kind en het in elkaar flansen van haar werk als hij sliep, dat ze in de loop der tijd niet eens meer vroeg waar David was of wat hij deed. Ze had niet de illusie dat hij om haar gaf of op een dag thuis zou komen en samen met hen aan tafel zou zitten eten. Ze hoorde geruchten van vrienden over waar hij was, maar mensen vroegen haar niet meer of ze het erg vond. Vaker

wilden ze weten hoe ze het vond om alleen te zijn. Wilde ze niet getrouwd zijn?

Ze nam aan dat David het goed deed, omdat het bedrag op de cheques steeds hoger werd. Daardoor kon ze Jason naar goede scholen sturen, dus ze vergaf hem het feit dat ze geen idee had met wat voor werk hij die bedragen verdiende. Ze vergaf hem het feit dat er geen briefje bij zat, geen adres. Ze wist wie ze had gestuurd. En bijna altijd duurde het niet lang voordat hij belde. ‘Heb je het geld gekregen?’ Die telefoontjes voelden kil en zakelijk aan, als een drugsdeal. Al snel maakte het haar niet meer uit. Ze was rationeel en pragmatisch. *Romantiek wordt enorm overschat*, dacht ze.

Jason zat in zijn laatste schooljaar toen ze hem tien jaar geleden op die dag begin september afzette. Zoals bijna altijd zette ze hem af en ging toen weer naar huis om een dutje te doen. Ze sliep niet goed en haar slapeloosheid was erger geworden naarmate de sterfdag – in december – van David dichterbij kwam. Normaal gesproken viel ze niet echt in slaap; ze lag gewoon in bed, staarde naar het plafond, haalde diep adem en dwong zichzelf dan op te staan. Als ze er klaar voor was, ging ze achter haar computer zitten om eindeloos saaie onderzoeksrapporten van vroegere collega’s van David te redigeren. Ze waren allemaal bezig met een boek, en op de kortere termijn schreven ze artikelen, witboeken en mogelijk revolutionaire verhandelingen die ingeleverd moesten worden bij bekroonde politieke tijdschriften. Ze hadden ook allemaal redacteurs. Eerst gaven ze haar werk omdat ze medelijden met haar hadden, maar toen ze merkten hoe goed ze was, vroegen ze haar steeds weer, totdat de relatie een verslaving werd, zodanig dat ze haar met genoeg uitstekend betaalden voor haar inbreng. Met een gezonde portie humor was ze zich ervan bewust dat de inhoud van veel stukken waar ze aan werkte haar vreemd was; ze achterhaalde slechts de waarde van de zinnen aan de hand van hun ritme en

liet de politieke zaken 'voor rekening van de auteur'.

Zodra ze in haar werk verdiept was, kon ze makkelijk alles om zich heen vergeten, ook al voelde ze elke keer als ze eraan ging zitten een lichte afkeer van zichzelf. Het leek zo vreemd dat ze hier terecht was gekomen, in 'niemandsland', zich verdiepend in documenten die maar heel weinig mensen ooit zouden lezen en die de meeste mensen onzinnig zouden vinden. Maar dan herinnerde ze zich dat ze de moeder was van een uitzonderlijke jongen en dacht ze: *dat is voldoende*.

Haar echte baan was simpelweg de tijd uitzitten totdat de school uitging. Dat was misschien wel de reden waarom Jason van haar geen auto mocht hebben. Ze wist dat dit de laatste paar maanden zouden zijn die ze met hem had. Die werden al in beslag genomen met aanvragen voor universiteiten, en over negen maanden ging hij uit huis. Dan zou er een huwelijk volgen, dat wist ze zeker. Jason wilde een 'intact' gezin. Als hij wegging, zou haar echte werk wegvallen. Of in elk geval verschuiven. Haar hele leven als volwassene bestond uit samen zijn met hem: ze was moeder geworden toen ze niet veel ouder was dan hij nu. Twee jaar ouder, om precies te zijn.

✱

Maar die septemberdag verliep anders. Om negen uur ging de telefoon. De eerste keer, toen ze kengetal 202 zag en ervan uitging dat het een van haar vrienden uit Washington was die belde ('Wat doe je toch tegenwoordig?' of: 'Heb je nog tijd gehad om aan mijn stuk te werken?'), nam ze niet op. Maar toen veranderde het getal: 202 werd 917 en ze zag dat het Jasons mobiele telefoon was, die hij bijna nooit gebruikte. Hij had nu in de wiskundeles moeten zitten. Dat wist ze omdat hij er die ochtend tijdens de boterhammen met ei en kaas over had lopen kreunen en steunen.